

У зв'язку з цим частину 10 статті 170 чинного КПК України доцільно доповнити першим реченням, яке за аналогією з частиною 3 статті 126 КПК України 1960 року та з урахуванням норм статті 170 чинного КПК України викласти у такій редакції:

«Арешт не може бути накладено на предмети першої потреби, які використовуються підозрюваним, обвинуваченим, засудженим, фізичною особою, яка в силу закону несе цивільну відповідальність за шкоду, завдану діями (бездіяльністю) підозрюваного, обвинуваченого, засудженого або неосудної особи, яка вчинила суспільно небезпечне діяння, і членами її родини. Перелік цих предметів визначено в Додатку до Кримінального кодексу України».

### ***Список використаної літератури:***

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. № 4651-VI [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4651%D0%B0-17>
2. Герасимов Р. Деякі питання застосування арешту майна за новим Кримінальним процесуальним кодексом України / Р. Герасимов // Слово Національної школи суддів України : Загальнодержавне науково-практичне та науково-методичне юридичне видання. Спеціальний випуск : Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Кримінальний процесуальний кодекс України: практика застосування та перспективи розвитку». — 2013. — № 4 (5). — С. 186-194.
3. Кримінально-процесуальний кодекс України від 28.12.1960 р. (втратив чинність) [Електронний ресурс]. — Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1001-05>

### ***ДРОЗДОВ О. М.***

Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого,  
доцент кафедри кримінального процесу, кандидат юридичних наук, доцент,  
адвокат, Голова Вищої кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури,  
Перший проректор Вищої школи адвокатури

## **АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЗАХИСНИКА ПІД ЧАС ЕКСТРАДИЦІЇ (ЗА МАТЕРІАЛАМИ ПРАКТИКИ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ)**

Видача особи (екстрадиція) — видача особи державі, компетентними органами якої ця особа розшукується для притягнення до кримінальної відповідальності або виконання вироку. Екстрадиція включає: офіційне звернення про встановлення місця перебування на території

запитуваної держави особи, яку необхідно видати, та видачу такої особи; перевірку обставин, що можуть перешкоджати видачі; прийняття рішення за запитом; фактичну передачу такої особи під юрисдикцію запитуючої держави (ст. 541 КПК). На кожному з наведених етапів захисник має надавати своєму підзахисному професійну правничу допомогу, та, зокрема, наполягати на необхідності урахування відповідної практики Європейського суду з прав людини (далі – ЄСПЛ), як проти України, так і проти інших держав, під час застосування кримінального процесуального законодавства України.

Так, у своєму рішенні по справі *“Хамроєв та інші проти України”* від 15.09.2016 р. ЄСПЛ зазначив, що перший заявник скаржився, що тримання його під вартою з 15 до 24.06.2010 р. було незаконним у розумінні п. 1 ст. 5 Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод (далі – КЗПЛ), а також на непроведення належної екстрадиційної перевірки у його справі за підп. «f» п. 1 ст. 5 КЗПЛ. Розглянувши його скарги ЄСПЛ дійшов висновку, що застосоване у цій справі національне законодавство не передбачало на час подій процедури щодо тримання під вартою в очікуванні екстрадиції. Крім цього, ЄСПЛ звернув увагу на те, що 17.06.2010 р. набрали чинності зміни до КПК України, які передбачали екстрадиційний арешт, проте ці зміни не застосовувались до першого заявника, оскільки, продовжуючи строк його тримання під вартою, національний суд на них, як на підставу обрання вказаного запобіжного заходу, не посилався. Відповідно, тримання першого заявника під вартою з 17 до 24.06.2010 р. також було незаконним. У зв’язку з цим ЄСПЛ констатував порушення п. 1 ст. 5 КЗПЛ щодо першого заявника. Перші три заявники також скаржились до ЄСПЛ на непроведення належної екстрадиційної перевірки у їхніх справах у період після 16.11.2010 р. щодо першого заявника, та після 01.10.2010 р., щодо другого і третього заявників. Розглянувши ці скарги ЄСПЛ вказав, що до 22.11.2010 р. органи влади проводили активну перевірку щодо екстрадиції заявників до Узбекистану та обставин, за яких вона була неможливою відповідно до національного законодавства. 22.11.2010 р. ГПУ отримала результати екстрадиційних перевірок від регіональних прокуратур, у яких було вказано на відмову узбецької влади надати достатню інформацію про злочини, у яких підозрювалися заявники в Узбекистані, що і стало перешкодою для їх видачі. Проте, незважаючи на відмову органів влади Узбекистану у наданні конкретної інформації щодо вчинених заявниками злочинів, ГПУ не вчинила жодних подальших дій для отримання додаткових відомостей від органів влади Узбекистану. Крім цього, саме ненадання органами влади Узбекистану достатньої інформації було однією з підстав, наведених ГПУ у своїх рішеннях про відмову в екстрадиції заявників. ЄСПЛ дійшов висновку, що станом на 22.11.2010 р. органи влади мали достатню інформацію, щоб припустити наявність інших підстав для відмови у видачі заявників і розглянути їх з необхідною ретельністю та у розумний строк.

ЄСПЛ констатував порушення п. 1 ст. 5 КЗПЛ у зв'язку з не проведенням з належною ретельністю органами влади екстрадиційної перевірки щодо перших трьох заявників після 22.11.2010 р. Отже захисник під час екстрадиції має ураховувати зміни законодавства, якщо такі мали місце під час, наприклад, проведення екстрадиційної перевірки та звертати увагу на те, чи з належною ретельністю уповноваженими особами було проведено таку перевірку. При цьому слід мати на увазі, що при вирішенні клопотання про застосування тимчасового арешту, суд також керується вимогами Глави 18 КПК України. Діючим законодавством передбачено, що при обранні міри запобіжного заходу, обов'язково повинно враховуватися, що запобіжні заходи обмежують права особи на свободу та особисту недоторканність, гарантовану ст. 5 КЗПЛ, а тому можуть бути застосовані тільки за наявності законної мети та підстав, визначених ст. 177 КПК України, з урахуванням, як вже зазначалося, практики ЄСПЛ (див. ріш. у справах: “А. та ін. проти Сполученого Королівства”, “Адамов проти Швейцарії”, “Гарькавий проти України”, «Ісмаїлов та інші проти Росії», “Йох-Экале Мванье проти Бельгії”, “Насруллоєв проти Росії”, «Новік проти України», “Оджалан проти Туреччини”; “Солдатенко проти України”, “Х проти Швейцарії”, “Чахал проти Сполученого Королівства”, “Чонка проти Бельгії”). Адже Україна зобов'язана відмовити у екстрадиції у разі якщо існує реальний ризик, що особа стане жертвою: жорстокого ставлення з боку офіц. осіб у запитуючій країні у зв'язку з тим, що така особа є політичним опозиціонером, членом незаконної організації або звинувачуватися у тероризмі (ріш. ЄСПЛ у справах: “Абдолхані та Карімніа проти Туреччини”, “Байсаков та ін. проти України”, “Клейн проти Росії”, “Муслім проти Туреччини”, “Сааді проти Італії”, “Солдатенко проти України”, “Хайдаров проти Росії”, “Чахал проти С. К.”), жорстокого ставлення з боку третіх осіб у запитуючій країні (ріш. ЄСПЛ у справах: “Н. проти Фінляндії”, “Суфі та Елмі проти Сполученого Королівства”, “N. проти Швеції”, “Y. P. та L.P. Проти Франції”); зважаючи на стан здоров'я особи (ріш. ЄСПЛ у справі “D. проти С.К.”); у разі ризику здійснення щодо особи вочевидь несправедливого судового розгляду (див. ріш. ЄСПЛ у справах “Маматкулов та Аскарів проти Туреччини”, “Соурінг проти Сполученого Королівства”).

Також слід ураховувати й відповідні правові позиції, які викладені ЄСПЛ у своєму рішенні по справі “С.К. проти РФ” від 14.02.2017 р. У цьому рішенні Страсбургський суд наголошував на тому, що утримання під вартою з метою подальшої висилки може відповідати вимогам ст. 5 (1) КЗПЛ лише в тому випадку, якщо судовий процес щодо висилки вже проводиться з належною обачністю, а саме затримання відповідає законним підставам і не було свавільним. У цій справі в лютому і березні 2015 р. російській владі повинно було бути досить очевидним те, що висилка С.К. в Сирію не уявляється можливою

і в майбутньому буде малоімовірною, враховуючи загострення конфлікту в країні. Органи влади повинні були розглянути можливість застосування альтернативного запобіжного заходу для С.К. Однак після прийняття постанови про тримання С.К. в Центрі утримання для іноземних громадян, його затримання не переглядалося (в дійсності, як зазначено вище, не існувало навіть процедури для такого перегляду). Таким чином, ЄСПЛ встановив порушення ст. 5 (1) КЗПЛ. Виходячи з наведеного рішення ЄСПЛ захисник під час екстрадиції має з'ясувати, чи проводиться судовий процес щодо висилки з належною обачністю та чи саме затримання відповідає законним підставам і чи не було воно свавільним. Крім того слід з'ясовувати наявність обставин встановлених ст. 585 КПК України з метою обґрунтування клопотання про застосування до підзахисного запобіжного заходу, не пов'язаного із триманням під вартою (екстрадиційним арештом)

Звертаємо увагу й на те, що п. 5 Постанови Пленуму Верховного суду України № 16 «Про деякі питання застосування законодавства, яке регулює порядок і строки затримання (арешту) осіб при вирішенні питань, пов'язаних з їх екстрадицією» від 08.10.2004 р., при розгляді судами подання про затримання особи чи її тимчасовий арешт, суд повинен перевірити наявність запиту та відповідних документів, визначених договором, на підставі яких вирішується питання про екстрадицію, а також відсутність обставин, що перешкоджають видачі або передачі (статті 2, 3, 6, 10, 11 Європейської конвенції та Додаткові протоколи до неї 1975 і 1978 рр., ст. 57 Конвенції про правову допомогу і правові відносини у цивільних, сімейних та кримінальних справах 1993 р. тощо).

### ***ВОЛОШИНА В. К.***

Національний університет «Одеська юридична академія»,  
доцент кафедри кримінального процесу, кандидат юридичних наук, доцент

## **ЗМІСТ ЗАСАДИ НЕДОТОРКАНОСТІ ЖИТЛА ЧИ ІНШОГО ВОЛОДІННЯ ОСОБИ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОВАДЖЕННІ**

Право на недоторканність житла чи іншого володіння особи належить до числа основних, невід'ємних прав людини, воно безпосередньо захищає свободу, сферу особистого життя й людську гідність. В Україні це право закріплено в ст. 30 Конституції, у ст. 13 КПК. Слід зауважити, що формулювання гарантії недоторканності житла є аналогічним положенню ст. 15 КПК 1960 року і загалом відповідає кримінально-